

Władza wykonawcza

Tomasz A. Winiarczyk

Władza wykonawcza w państwie Relacje między głową państwa a rządem

- pojęcie władzy wykonawczej
- modele władzy wykonawczej
- głowa państwa
- rząd (gabinet)
- wyłanianie rządu
- relacje między głową państwa a rządem
- odpowiedzialność władzy wykonawczej
- modele ustrojowe egzekutywy

władza wykonawcza

- działalność polegająca na wykonywaniu zadań państwowych mających na celu realizację prawa
- inaczej: EGZEKUTYWA

władza wykonawcza

- wykonywanie ustaw uchwalonych przez parlament
- zarządzanie państwem
- zapewnienie państwu bezpieczeństwa
- realizacja polityki zagranicznej

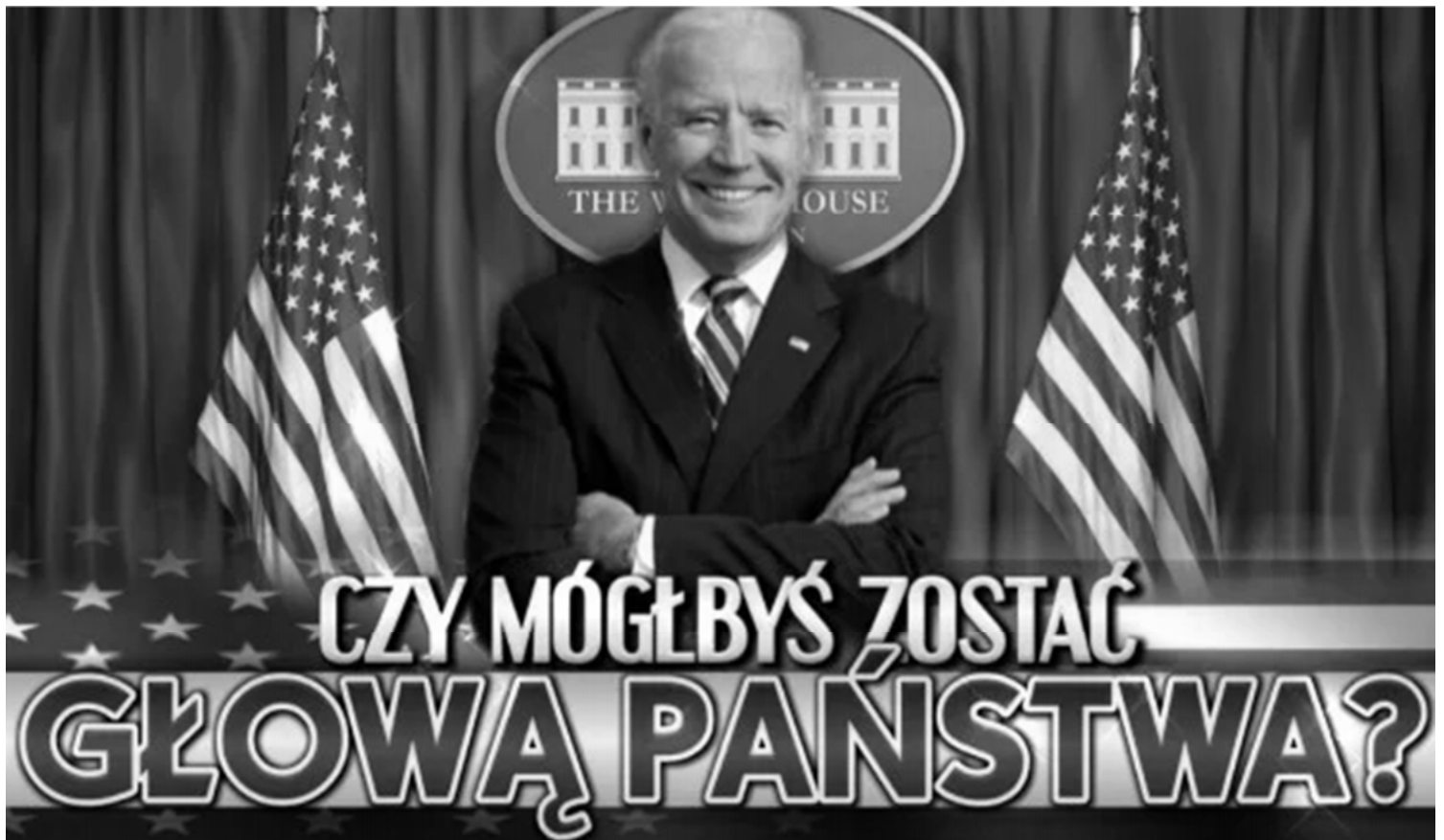
modele władzy wykonawczej

- **MONOKRATYCZNY**
 - egzekutywa skupiona w jednym organie
 - np. USA
- **DUALISTYCZNY**
 - egzekutywa podzielona między dwa organy
 - np. Polska, Niemcy, Rosja, Wlk. Brytania

modele egzekutywy

GŁOWA PAŃSTWA

głowa państwa

- organ, który wyewoluował ze średniowiecznego monarchy (wcześniej właściciela państwa)
- organ może być:
 - monokratyczny (jedna osoba)
 - monarcha
 - prezydent
 - kolegialny (wiele osób)
 - np. rada państwa

monarcha

- monarcha absolutny
- monarcha o ograniczonej władzy
 - ma realny wpływ na władzę albo
 - panuje ale nie rządzi

monarcha

- dziedziczny lub elekcyjny
- z reguły dożywotni

prezydent

- system **prezydencki**
 - pełni władzę wykonawczą
- system **półprezydencki**
 - silna władza dzielona z rządem
- system **parlamentarny**
 - głównie funkcje reprezentacyjne i ceremonialne

wybory prezydenta

- **powszechne**
 - *bezpośrednie* (Francja)
 - *pośrednie* (USA - naród wybiera elektorów i to oni dopiero dokonują wyboru prezydenta)
- **niepowszechne**
 - przez parlament (Czechy, Węgry)
 - przez kolegium wyborcze (Niemcy)

wymogi wobec kandydata na prezydenta

- cenzus obywatelstwa
- cenzus zamieszkania
- cenzus urodzenia
- cenzus wieku
 - 35 lat: Polska i USA
 - 50 lat: Włochy
 - niekiedy brak

kadencje

- zwykle ograniczona liczba kadencji (często 2)
- czas kadencji:
 - Włochy: 7 lat
 - Finlandia: 6 lat
 - Polska: 5 lat
 - USA: 4 lata
 - niekiedy dożywotnio

rada państwa

- Szwajcaria: 7-osobowa Rada Federalna
- Bośnia i Hercegowina: zawsze Bośniak, Chorwat i Serb
- PRL: 17 osobowa Rada Państwa

RZĄD

rząd

- organ naczelny i kolegialny
- składa się z szefa rządu i ministrów oraz ewentualnie innych członków
- jest odbiciem sił politycznych w danym czasie

wyłanianie rządu

PARLAMENTARNE

- powołanie formalnie przez prezydenta
- faktycznie skład zależny od większości parlamentarnej (możliwość koalicji rządowej lub działanie rządu mniejszościowego)

POZAPARLAMENTARNE

- o składzie formalnie i faktycznie decyduje prezydent

typy rządów

- rządzący ma większość parlamentarną:
 - jednopartyjny większościowy
 - koalicyjny większościowy
- rządzący nie ma większości parlamentarnej; konieczne są sojusze taktyczne; rządy niestabilne:
 - jednopartyjny mniejszościowy
 - koalicyjny mniejszościowy

rząd technokratyczny

- kolegialny organ władzy wykonawczej, w którego skład wchodzi niezależni specjaliści, eksperci rekomendowani przez partie polityczne
- rząd nie opiera się na większości parlamentarnej, jest powoływany tylko na pewien okres, do wypełnienia określonych zadań
- *w Polsce Konstytucja RP z 1997 r. nie przewiduje w sposób szczególny powołania tego rodzaju rządu, możliwość taką przewidywała np. Mała Konstytucja z 1992 r.*

pozycja premiera

- słabsza niż prezydenta w systemie prezydenckim
- zdecydowanie silniejsza niż prezydenta w systemie parlamentarnym

formalna pozycja premiera

- silniejsza, gdy pojedynczy ministrowie odpowiadają przed premierem (Wlk. Brytania, Niemcy)
- słabsza, gdy odpowiedzialność polityczną ponosi cały rząd razem przed parlamentem (Polska)

formalna pozycja premiera

- silniejsza w sytuacji, gdy przewiduje się konstruktywne wotum nieufności (Niemcy, Polska)

faktyczna pozycja premiera

- silna w sytuacji rządu jednopartyjnego
- słabsza w sytuacji rządu koalicyjnego
 - wszystko zależy od konfiguracji sił w parlamencie i siły politycznej koalicjanta

faktyczna pozycja premiera

- silna gdy jest szefem ugrupowania
- słaba gdy nie jest szefem ugrupowania
 - przywódca partii politycznej działa wówczas jako „kierowca z tylnego siedzenia”

ODPOWIEDZIALNOŚĆ

odpowiedzialność władzy wykonawczej

- odpowiedzialność polityczna
- odpowiedzialność konstytucyjna

ODPOWIEDZIALNOŚĆ POLITYCZNA

- w kontekście władzy wykonawczej dotyczy tylko rządu
- egzekwuje ją parlament
 - wotum nieufności

odpowiedzialność polityczna

- polega na odwołaniu polityka ze stanowiska przez parlament lub przez elektorat
 - nie jest związana z naruszeniem prawa
 - parlament bądź elektorat poddaje jedynie ocenie politycznej działalność polityka

29

odpowiedzialność polityczna

- parlament może odwołać:
 - szefa rządu wraz z całym gabinetem (odpowiedzialność solidarna) bądź
 - poszczególnych ministrów (odpowiedzialność indywidualna),

jeżeli negatywnie oceni prowadzoną przez nich politykę

30

odpowiedzialność polityczna

- **wotum nieufności**
 - podjęta w specjalnym głosowaniu uchwała parlamentu w systemie rządów parlamentarno-gabinetowych, wyrażająca brak zaufania do działalności ministra albo rządu, prowadząca do ich dymisji

31

odpowiedzialność polityczna

- Głowa państwa, gdy większość jej aktów wymaga kontrasygnaty, zwykle nie odpowiada politycznie.
 - Polityczna odpowiedzialność spada wtedy na kontrasygnującego (składającego drugi podpis) premiera czy ministra.

odpowiedzialność polityczna

- W systemie prezydenckim administracja prezydencka nie podlega odpowiedzialności politycznej.
- W systemie półprezydenckim rzeczywistym twórcą polityki jest prezydent i to rząd ponosi odpowiedzialność przed nim i przed parlamentem.

33

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONSTYTUCYJNA

- obejmuje naruszenie norm prawnych przez osoby wskazane w Konstytucji
 - dotyczyć może głowy państwa oraz rządu

odpowiedzialność konstytucyjna

- przewidziane prawem (z reguły konstytucyjnym) konsekwencje wyciągane w stosunku do osób zajmujących wysokie stanowiska w państwie, które podczas wykonywania swoich funkcji w sposób zawiniony naruszyły konstytucję lub inne ustawy
- ma charakter prawny

35

odpowiedzialność konstytucyjna

- **IMPEACHMENT**
 - niższa izba parlamentu formułuje akt oskarżenia i głosuje nad postawieniem oskarżonego przed sądem, funkcję sądu zaś pełni wyższa izba parlamentu
- **ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZED SZCZEGÓLNYM ORGANEM**
 - jedna lub obie izby parlamentu decydują czy postawić oskarżonego przed specjalnym organem sądowym
 - np. w Polsce przed Trybunałem Stanu

36

impeachment

- USA
 - Andrew Johnson – nie odwołany
 - prezydent Bill Clinton – nie odwołany
 - prezydent Donald Trump – nie odwołany 2x
- Irlandia
 - jak dotąd nie stosowano procedury
- Litwa
 - prezydent Rolandas Paksas – odwołany
- Korea Południowa
 - odwołano 2 prezydentów
- Rumunia
 - prezydent Traian Băsescu – brak wymaganej frekwencji w referendum

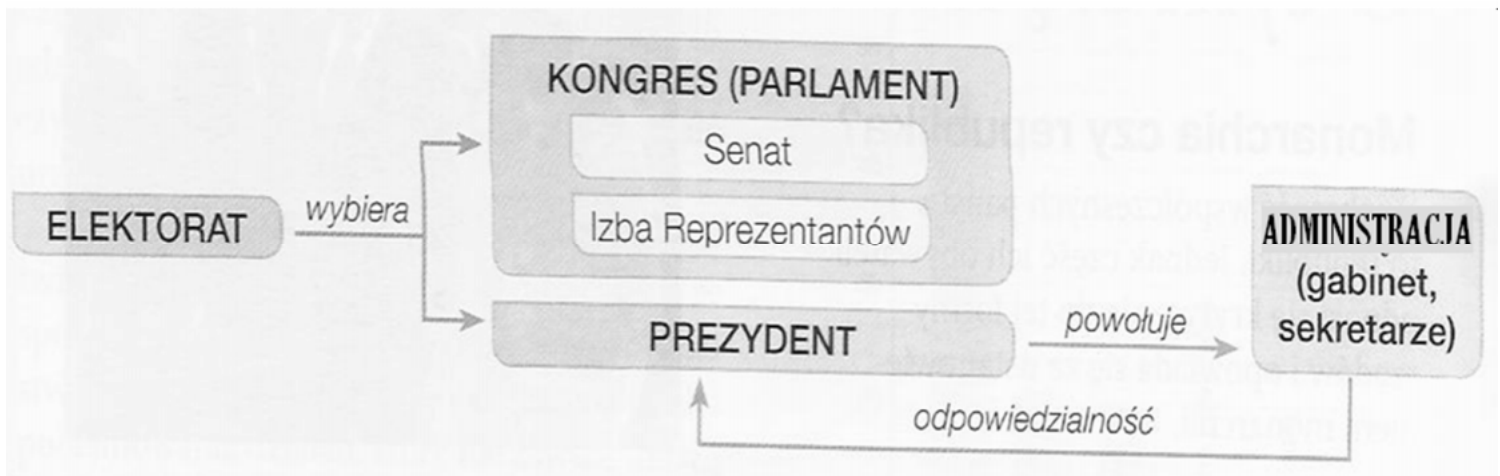
RELACJE MIĘDZY RZĄDEM A GŁOWĄ PAŃSTWA

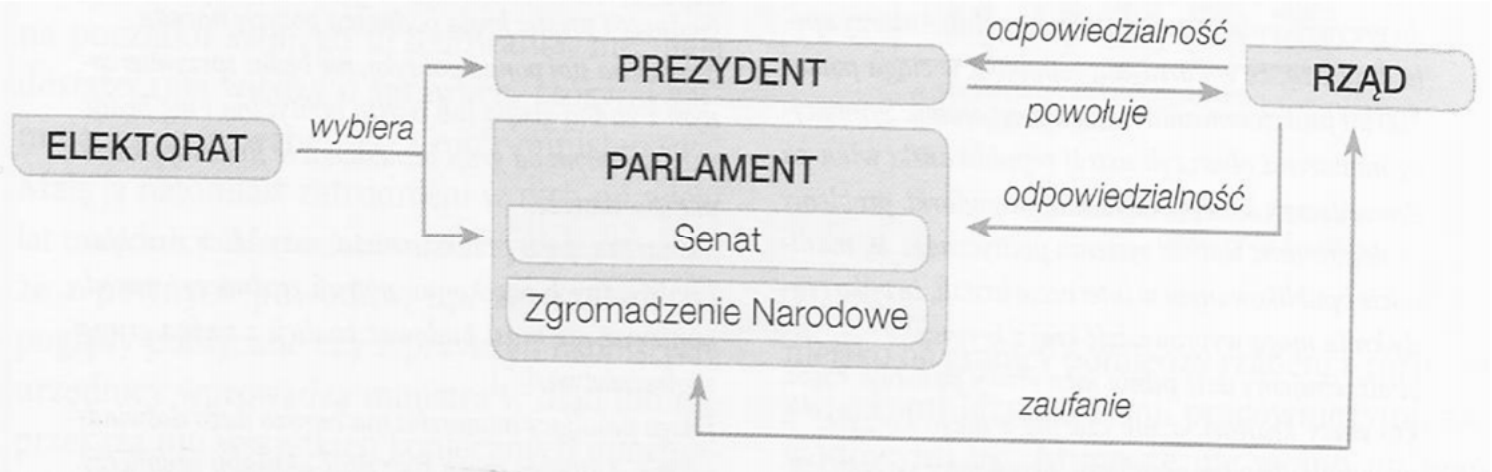
kohabitacja

- gdy prezydent i rząd reprezentują odmienne opcje polityczne
 - pojęcie stosowane we francuskiej praktyce politycznej

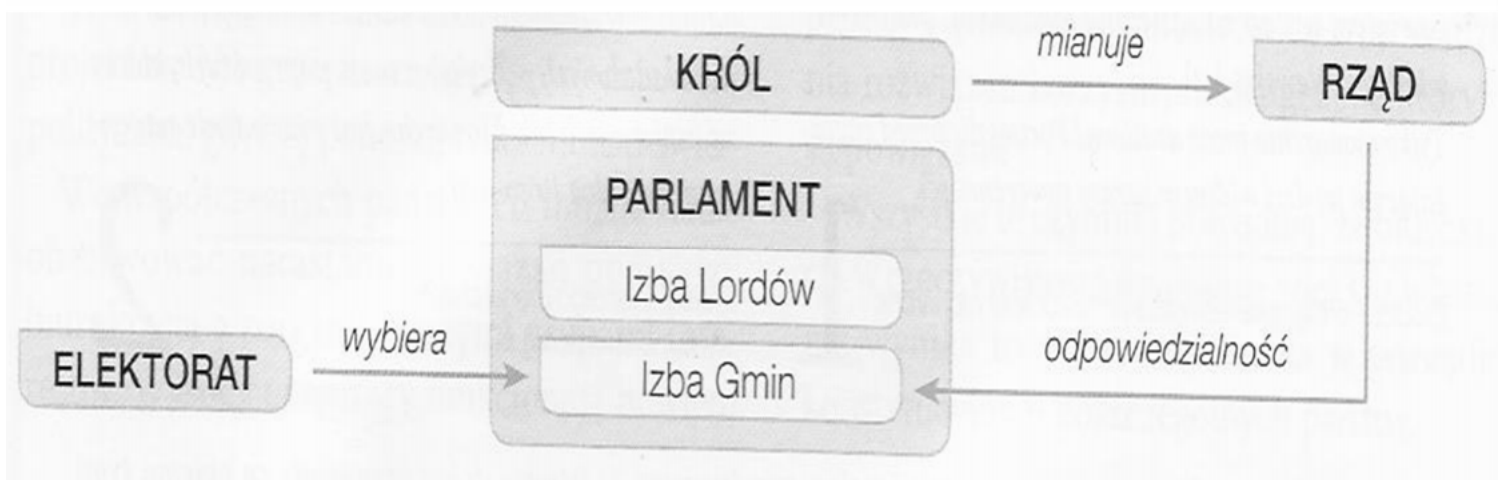
USA

Francja

Wielka Brytania

Niemcy

Szwajcaria

